

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

جایگاه معارف دفاع مقدس در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

(راهکارهای انتقال معارف دفاع مقدس در آموزش و پرورش)

(۲)

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: فریفته هدایتی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

- ۱ نکات برجسته
- ۱ جایگاه علوم و معارف دفاع مقدس در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش
- ۲ ملزومات انتقال معارف دفاع مقدس
- ۳ برای رسیدن به هدف بزرگ انتقال علوم و معارف دفاع مقدس در آموزش و پرورش لازم است که:
- ۳ مقدمه
- ۳ جایگاه علوم و معارف دفاع مقدس در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش
- ۴ مفاهیم والای مربوط به اداره کشور در معارف دفاع مقدس
- ۴ دفاع ملی مقتدرانه انسان پایه است و ایثارگران و سرداران دفاع مقدس بهترین مصادیق آن
- ۴ هویت یابی و انتخاب اختیاری، لوازم تربیت پایدار در سند تحول بنیادین
- ۵ ویژگیهای تربیت انگیزه ساز
- ۵ نهادینه کردن روح مسئولیت پذیری
- ۵ ماموریت مشترک آموزش و پرورش و نیروهای مسلح جهت ترویج فرهنگ و معارف دفاع مقدس
- ۵ راهکارهای انتقال علوم و معارف دفاع مقدس در آموزش و پرورش
- ۶ وضع کنونی و پیش بینی آینده
- ۶ کلام آخر

- فرهنگ انسان ساز دفاع مقدس اقیانوس عظیم کمتر شناخته شده ای است که نیازمند غور و تحقیق و تفحص در اعماق آن است.
- عناصر مختلف علوم و معارف دفاع مقدس مصادیق عینی از آن چیزی است که در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به عنوان حیات طیبه از آن نام برده می شود.
- وطن دوستی، وحدت ملی، استفاده از تجارب، مسئولیت پذیری و فرهنگ اسلامی از جمله معارف دفاع مقدس است که در ارزش های حاکم بر سند تحول بنیادین نیز بر آن تاکید شده است.
- تاکید بر اموری مانند گسترش خلاقیت ها، نوآوری ها و مستند سازی تجربیات و توسعه مشارکت همگانی در راهبردهای کلان سند تحول از جمله مواردی است که در معارف دفاع مقدس به وفور می توان مصادیق عینی آن را مشاهده کرد.

جایگاه علوم و معارف دفاع مقدس در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

۱- بیانیه ماموریت سند: تاکید بر شایستگی های پایه و مراتبی از حیات طیبه در ابعاد مختلف، فردی، خانوادگی اجتماعی و جهانی

۲- چشم انداز سند: تربیت بر اساس هویت یکپارچه، انقلابی، ایرانی و اسلامی با شکوفایی فطرت ها و استعدادها

۳- ارزش های حاکم بر این نظام: وطن دوستی، وحدت ملی، استفاده از تجارب، مسئولیت پذیری و فرهنگ اسلامی

۴- راهبردهای کلان سند: تاکید بر اموری مانند گسترش خلاقیت ها، نوآوری ها و مستند سازی تجربیات و توسعه مشارکت همگانی

مهم‌ترین عناصر و آموزه های دفاع مقدس در ارتباط با سند تحول بنیادین

برای رسیدن به هدف بزرگ انتقال علوم و معارف دفاع مقدس در آموزش و پرورش توجه به محورهای زیر لازم است:

□ مقدمه

یکی از ابعاد مهم دفاع مقدس که آن را در تاریخ کشورمان ماندگار کرده جنبه‌های فرهنگی و نقش تربیتی و هویت‌آفرینی آن است. افشار و گروه‌های مختلفی در آن مقطع تاریخی نقش‌آفرینی کردند. شاید یکی از مهمترین نقش‌آفرینی‌ها از آن دانش‌آموزان و معلمان بود است. ۳۶ هزار شهید دانش‌آموز و ۴ هزار معلم شهید دفاع مقدس نقش اساسی در آن حادثه مهم تاریخی داشتند. به طوری که کتاب و قلم و دفترشان را به سنگرها آوردند و همچنان که دو شادوش سایر رزمندگان می‌جنگیدند، به پیشبرد علم و دانش کشورشان هم همت گماردند. اکنون با گذشت سه دهه از آن رویداد بزرگ تاریخی همچنان ارزش‌آفرینی‌ها و دستاوردهای فرهنگی آن دوران مبنای مهمی برای تربیت انسان با هدف دستیابی به حیات طیبه است که روح حاکم بر سند تحول بنیادین در آموزش و پرورش است. علوم و معارف دفاع مقدس در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش چه جایگاهی دارد و چگونه می‌توان از این معارف در تحقق حیات طیبه بهره‌مند شد؟ برای پاسخ به این پرسشها از نظرات سردار سرلشکر پاسدار دکتر محمد باقری رئیس ستاد کل نیروهای مسلح^۱ و حجت الاسلام حسین درودی، معاون امور استان‌های دبیرخانه ستاد همکاری‌های حوزه و آموزش و پرورش^۲ استفاده شده است.

□ جایگاه علوم و معارف دفاع مقدس در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش^۳

در سند چشم‌انداز کشور برای افق ۱۴۰۴ و در سند ذیل آن در بحث آموزش و پرورش (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش) ابعاد مختلف مسیری را که باید همه ما برای تربیت نسل جوان و آینده‌طی کنیم کاملاً ترسیم شده است. سند تحول بنیادین مسئولیت سیاست‌گذاری و تبیین سیاست‌ها، راهبردها، ارزش‌ها و هر آنچه را که برای ترسیم و تدوین نقشه راه و آینده نظام آموزش و پرورش کشور نیاز دارد در بر گرفته است. در بیانیه ماموریت سند بر شایستگی‌های پایه تاکید دارد و می‌خواهد دانش

۱- سردار سرلشکر پاسدار دکتر محمد باقری رئیس ستاد کل نیروهای مسلح، در اولین همایش ملی علوم و معارف دفاع مقدس در آموزش و پرورش، اسفند ۹۶
 ۲- حجت الاسلام حسین درودی، معاون امور استان‌های دبیرخانه ستاد همکاری‌های حوزه و آموزش و پرورش، لوازم تربیت پایدار درسند تحول بنیادین با الهام از وصیت نامه شهید، پایگاه اطلاع‌رسانی همکاری‌های حوزه‌های علمیه و آموزش و پرورش، ۹۶/۱۱/۲
 ۳- سردار سرلشکر پاسدار دکتر محمد باقری رئیس ستاد کل نیروهای مسلح، در اولین همایش ملی علوم و معارف دفاع مقدس در آموزش و پرورش، اسفند ۹۶

آموز را به مراتبی از حیات طیبه در ابعاد مختلف، فردی، خانوادگی، اجتماعی و جهانی برساند. در چشم انداز این سند ابعادی را می‌بینیم که می‌خواهد دانش آموز ایرانی را با هویت یکپارچه، انقلابی، ایرانی و اسلامی با شکوفایی فطرت‌ها و استعدادها تربیت کند. در ارزش‌های حاکم بر این نظام موارد مهمی مانند وطن دوستی، وحدت ملی، استفاده از تجارب، مسئولیت‌پذیری و فرهنگ اسلامی را ملاحظه می‌کنیم و در راهبردهای کلان این سند هم اموری مانند گسترش خلاقیت‌ها، نوآوری‌ها و مستندسازی تجربیات و توسعه مشارکت همگانی تاکید شده است. همه این موارد از مصادیق بارز علوم و معارف دفاع مقدس است.

□ مفاهیم والای مربوط به اداره کشور در معارف دفاع مقدس^۱

از دفاع مقدس مفاهیم والایی چون شجاعت، ایثار، فداکاری، از خود گذشتگی و بسیاری از خصایل زیبا و رحمانی بیرون می‌آید که با ذکر نمونه و مصداق و خاطره می‌توان آنها را برای نسل‌های جدید بیان کرد. همچنین دفاع مقدس می‌تواند مفاهیم عالی مربوط به اداره کشور را که در سند ۱۴۰۴ آمده است برای نسل جوان بیان کند تا متوجه شویم که امنیت ملی، وحدت ملی، بصیرت، وفاق ملی، هویت ملی و مشارکت ملی چیست و چگونه محقق می‌شود. در واقع همه این ارزشها را می‌توان با مصادیق دفاع مقدس برای نسل جوان تبیین کرد.

□ دفاع ملی مقتدرانه انسان پایه است و ایثارگران و سرداران دفاع مقدس بهترین مصادیق آن^۲

طبیعی است که ملت ایران با آرمانهای عالی و ارزش‌های الهی که دنبال می‌کند هم امروز و هم در آینده با دشمنان بسیار و تهدیدات فراوانی مواجه باشد. اگر در برابر این تهدیدات قرار است به بازدارندگی برسیم و با قدرت بازدارندگی صلح و آرامش مردم خود را تضمین کنیم این بازدارندگی نیاز به ابعاد مختلفی از جمله دفاع ملی دارد. دفاع ملی مقتدرانه برای کشور ما عمدتاً انسان پایه است و نیاز به جوان فرهیخته شجاع و آگاه دارد و این جوان باید توسط معلمان دلسوزمان در آموزش و پرورش تربیت شود. بهترین مصداق سبک زندگی ایرانی و اسلامی همین دفاع مقدس است. با علاقه مندی و کششی که در نسل جوان ما وجود دارد می‌توان با بیان ویژگی‌های جانبازان و شهدا و فرماندهان رزمندگان و آزادگان ویژگی‌های شخصیتی آنان را شکل داد.

□ هویت یابی و انتخاب اختیاری، لوازم تربیت پایدار در سند تحول بنیادین^۳

سند تحول بنیادین مسیر روشنی برای تربیت پایدار نسل آینده است که از مهمترین لوازم آن هویت یابی بر اساس آموزه‌های اسلامی و بر بستر ویژگی‌های ظرف وجودی انسانی است که پذیرای این آموزه‌ها است و اگر نگاهی به سرگذشت شهدای جنگ و نیز مدافعان حرم داشته باشیم به راحتی به این حقیقت خواهیم رسید که مهمترین مسئله در عروج ملکوتی شهدا ظرف پاک است که آموزه‌های دینی را به خود جذب کرده است. با تحقق مفاد این سند می‌توان امید داشت راه پرافتخار شهدای دانش آموز و معلم ادامه یابد، زیرا آنچه این سند در پی تحقق آن است. هویت بخشی به نسل جدید و انتخاب اختیاری راه نجات براساس آموزه‌های دینی است.

۱. سردار سرلشکر پاسدار دکتر محمد باقری رئیس ستاد کل نیروهای مسلح، در اولین همایش ملی علوم و معارف دفاع مقدس در آموزش و پرورش، اسفند ۹۶

۲. همان منبع

۳. حجت الاسلام حسین درودی، معاون امور استان‌های دبیر خانه همکاری‌های حوزه و آموزش و پرورش، لوازم تربیت پایدار درسند تحول بنیادین با الهام از وصیت نامه شهدا، پایگاه اطلاع‌رسانی همکاری‌های حوزه‌های علمیه و آموزش و پرورش، ۹۶/۱۱/۲

□ ویژگی‌های تربیت انگیزه ساز^۱

جذابیت فضا در فعالیت‌های تربیتی و انگیزه‌سازی برای حضور اختیاری و آگاهانه داوطلبان از دیگر ویژگی‌های سند تحول برای رسیدن به حیات طیبه است و بارزترین نمونه این ویژگی، عملکرد خالصانه رزمندگان و شهیدان در رسیدن به حیات طیبه بود که نشأت گرفته از محیطی بود که به برکت قیام امام خمینی بر فضای جامعه حاکم شد.

□ نهادینه کردن روح مسئولیت‌پذیری^۲

از دیگر خصوصیات سند تحول بنیادین ایجاد روح مسئولیت‌پذیری دانش‌آموز در قبال خود و جامعه است. چنانکه در مورد شهدا و رزمندگان دوران دفاع مقدس و مدافعان حرم، جز مسئولیت‌پذیری در قبال جامعه و ارزش‌های الهی چیز دیگری نمی‌تواند یک جوان امیدوار به زندگی علمی، اجتماعی، سیاسی و حتی اقتصادی را در بهترین فصل عمر خود به سخت‌ترین شرایط در دورترین نقاط مرزی و خارج از مرز بکشد و تحمل این مشقت‌ها با تاسی از نوجوان شهید کربلا حضرت قاسم ابن الحسن علیه‌السلام برای او شیرین و دلچسب باشد.

□ ماموریت مشترک آموزش و پرورش و نیروهای مسلح جهت ترویج فرهنگ و معارف دفاع مقدس^۳

ماموریت بزرگی که ما داریم از یک جهت آموزش و پرورش و مدیران آموزشی و مولفان کتب درسی و آموزشی و دانش‌آموزان است و از سمت دیگر نیروهای مسلح را در بر می‌گیرد که میراث‌دار جنگ هستند. لذا باید هر دو بتوانند به طور مشترک اندوخته‌ها و تجربیات علوم و معارف و مفاهیم عالی ادبیات و اندوخته‌های دفاع مقدس را با زبان شیوا و هنرهای روز و روش‌های جوان پسند به نسل‌های آینده منتقل کنند.

□ راهکارهای انتقال علوم و معارف دفاع مقدس در آموزش و پرورش

برای رسیدن به هدف بزرگ انتقال علوم و معارف دفاع مقدس در آموزش و پرورش محورهای زیر لازم است در دستور کار قرار گیرد:

- ۱- تدوین محتوا: بر اساس سطوح مختلف سنی، جنسی و رشته‌های مختلف باید مسائل خاص مربوط به هر یک را دنبال کرد.
- ۲- تربیت معلمان و اساتید برای انتقال فرهنگ دفاع مقدس به دانش‌آموزان: باید اساتید و معلمان این جبهه‌ها را ببینند و با تمام وجود خود لمس کنند تا آنچه را که به جانشان نشسته منتقل کنند.
- ۳- استفاده از تجربیات و ظرفیت پیشکسوتان دفاع مقدس.
- ۴- استفاده از فناوری‌های روز دنیا و فضای مجازی و ابزار هنری مانند فیلم و تئاتر و شعر و انیمیشن و ...
- ۵- موزه انقلاب و دفاع مقدس: در حال حاضر ۱۵ موزه برای بهره‌برداری و بازدید معلمان و مولفین کتاب‌های درسی در سراسر کشور وجود دارد.

۶- اردوهای راهیان نور: بحث راهیان نور موضوع بسیار ارزشمندی است وقتی دانش‌آموز در حال و هوای آن محیط قرار می‌گیرد حالتی پیدا می‌کند و تحولاتی در دانش‌آموزان بعد از این اردوهای راهیان نور اتفاق می‌افتد که تا قبل از آن نبوده است.

۱. همان منبع

۲. حجت الاسلام حسین درودی، معاون امور استان‌های دبیر خانه ستاد همکاری‌های حوزه و آموزش و پرورش، لوازم تربیت پایدار در سند تحول بنیادین با الهام از وصیت نامه شهید، پایگاه اطلاع‌رسانی همکاری‌های حوزه‌های علمی و آموزش و پرورش، ۹۶/۱۱/۲

۳. سردار سرلشکر پاسدار دکتر محمد باقری رئیس ستاد کل نیروهای مسلح، در اولین همایش ملی علوم و معارف دفاع مقدس در آموزش و پرورش، اسفند ۹۶

در سال ۹۶ حدود ۶ میلیون نفر در قالب اردوهای راهیان نور از مناطق عملیاتی بازدید کردند و با توجه به علاقه مندی نسل جوان می‌بایست دانش آموزی که شور جوانی دارد در این اردوها حاضر شود و مشارکت داشته باشد.

۷- جشنواره ها و مسابقات علمی و فرهنگی در ارتباط با دفاع مقدس الزامی است که باید به آن همت بورزیم.

۸- توجه ویژه به اردوهای دانش آموزی و فراهم ساختن بستر حضور گسترده تر جوانان در مناطق جنگ تحمیلی.

□ وضع کنونی و پیش بینی آینده

حیدر تورانی معاون وزیر و سرپرست سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش^۱:

کتاب‌های درسی ما هنوز با سند تحول بنیادین فاصله دارد و صرف آوردن مفاهیم دفاع مقدس و مطالبی درباره مدافعان حرم در کتاب‌های درسی کفایت نمی‌کند بلکه باید باور و دانش را در معلمان نیز تقویت کنیم تا آنها نیز به خوبی به دانش آموزان منتقل کنند. راهنمای حوزه یادگیری هنوز تدوین نشده است؛ برای آشنایی معلمان با مفاهیم و ارزش‌های انقلابی و اسلامی کاری نکرده‌ایم تا آنها نیز دانش آموزان را با این مفاهیم آشنا کنند. ریشه کتاب‌های درسی باید در دل و جان معلمان، مدیران، دانش آموزان و خانواده‌ها بنشیند اما متأسفانه هنوز خانواده‌ها از مدرسه به جای عشق، محبت، آموزش قرآن، صرفاً نمره طلب می‌کنند. آموزش و پرورش باید از سند تحول بنیادین به سمت نهادهای تربیتی و فرهنگی و در میان دانش آموزان چرخش کند و مسئولان از فضای پست و مقام بیرون آمده و خود را زیر بار مطالبات ببرند تا مجبور به اقدام و عمل در اصلاح و تغییر کتاب‌های درسی شویم. کشوری همچون آمریکا از افرادی که در بمباران هیروشیما ژاپن مشارکت داشته‌اند تجلیل می‌کند چرا ما نباید از شهدایی که در ۸ سال دفاع مقدس با دستان خالی در برابر دشمنان ایستادند و افرادی که در دوران دفاع مقدس شهید شدند، قدردانی شایسته داشته باشیم.

□ کلام آخر

شایسته است که دستاوردهای دفاع مقدس که شامل روحیه فداکاری ایثار و خلاقیت ابتکار مدیریت جهادی بصیرت دینی ولایتمداری است را از طریق کتابهای مقاطع مختلف تحصیلی به نسلهای بعد منتقل کنیم.

اقداماتی که تا کنون در جهت ترویج فرهنگ و معارف دفاع مقدس انجام شده است در مقابل فعالیت‌هایی که می‌بایست انجام گیرد بسیار محدود است و باید در این حوزه تلاش و ممارست بیشتری کنیم. اما این گنج، بسیار بزرگتر از این است که مقدار اندکی از آن را استخراج و منتشر کرده ایم. آنچه گفته نشده و آنچه ارائه نشده بسیار بزرگتر از آن قدری است که تا به حال ارائه شده است. ما کوه یخی را می‌بینیم که بخش کوچکی از آن بیرون آمده و بخش عظیمی از آن مکتوم زیر اقیانوس این دوران باقی مانده است که باید اکتشاف، استخراج و بهره برداری گردد.

۱. کتاب های درسی با سند تحول بنیادین فاصله دارد، ایرنا، ۹۷/۵/۹